

Research Paper

Presenting a sustainable rural tourism model with a social capital approach

Zahra mashayekh: Department Of Management. Shiraz Branch .Islamic Azad University . Shiraz.Iran.

Department Of Management and Cultural Planning .Shiraz Branch .Islamic Azad University . Shiraz.Iran.

Amir Kazemi*: Department of MBA .Fars Science and Research Branch, Islamic Azad University. Shiraz.Iran

Hamid Mahmoudian: Department Of Islamic Education .Shiraz Branch .Islamic Azad University. Shiraz.Iran

Hassan Soltani: Department Of Management .Shiraz Branch .Islamic Azad University. Shiraz.Iran

ARTICLE INFO

Received: 2020/11/20

Accepted: 2021/08/29

PP: 93-114

Use your device to scan and
read the article online

Keywords: Rural
tourism, sustainable
development, social
capital, sustainable tourism
.

Abstract

The present study is applied in terms of its goal and qualitative in terms of its methodology, using the grounded theory approach. In this research, methodological triangulation was observed by using various data collection methods such as library research and review of specialized texts, as well as semi-structured interviews. Based on purposive sampling, 14 experts, professionals, and managers in tourism and rural management were interviewed in 2023. The interviews were coded using ATLAS.TI software. To validate the results, the data were evaluated and analyzed for reliability based on triangulation. The findings of the research were identified in five categories: causal conditions, contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences. A model was identified in 6 categories and 19 axial codes based on 112 open codes. Causal conditions (5 categories including agricultural conditions, cultural and social conditions, village conditions, tourist attractions, and financial conditions), strategies (5 categories including marketing strategies, support and backing, local empowerment, tourism management and planning, and rural product development), consequences (4 categories including value creation, entrepreneurship, social capital development, and regional development), contextual conditions (2 categories including participation and cooperation, and regional infrastructure), and intervening conditions (3 categories including policies and regulations, public biases, and tourists' attitudes). Utilizing the social capital approach in the sustainable rural tourism model strengthens the connections among local residents, youth, and tourists. These social connections lead to improvements in rural life, increased social cohesion, and collaborative development in tourism-related decision-making. By enhancing social capital, collective motivations to preserve local culture and the environment can be strengthened, providing visitors with authentic and meaningful tourism experiences. This not only helps attract more tourists but also ensures that the economic benefits of tourism are more equitably distributed among the local community..

Citation: Anabestani, A. A., & Ghorbani, A. (2023). **Analysis of the Effect of Development Capital on Changes in the Level of Sustainable Development of Rural Settlements (Case study: Bojnurd County).** Journal of Regional Planning, Vol 13, No 51, PP: 93-114.

DOI: 10.30495/JZPM.2021.26592.3787

DOR:

* **Corresponding author:** Aliakbar Anabestani, **Email:** A_anabestani@sbu.ac.ir, **Tel:** +989155719016

Extended Abstract

Introduction

Rural tourism is a type of tourism that attracts visitors to rural areas to enjoy pristine nature, indigenous culture, and traditional rural life. This type of tourism includes activities such as staying in rural houses, participating in daily farm work, enjoying local cuisine, and visiting the natural and cultural attractions of the villages. Rural tourism can lead to the economic and social development of rural communities, prevent migration to cities, and help preserve the environment and local culture. With accurate and sustainable planning, this type of tourism can provide an original and meaningful experience for tourists and at the same time create significant benefits for the local community. Rural tourism became a global and growing activity in the late 1970s (Lane et al, 2022). Initially, it was seen by many commentators as a relatively trivial activity that was likely to die out in the near future. However, it has proven to be very important in the overall development of tourism, leading the way to the creation of entirely new forms of tourism based on rapidly growing niche markets. It has also become a cornerstone of sustainable tourism growth and now plays a vital role in regional regeneration plans in many countries and in many settings (Stylidis et al., 2021). Perhaps most importantly, the growth of rural tourism helped break the grip of real estate developers and large tourist resorts on tourism growth. Rural tourism was and is a decentralized and small-scale form of tourism that allows many existing buildings to be repurposed and reused, which is now one of the recognized characteristics of sustainable development (Dimitriadou et al., 2021). Therefore, if well-planned tourism can improve the quality of life, it will create economic, social and cultural benefits - in fact, according to McCool & Martin (1994), this is the main goal of tourism development (McKercher, 1993). In this context, the concept of integrated rural tourism presented by Saxena, Clark, Oliver, & Ilbery (Saxena, Clark, Oliver, & Ilbery, 2007) refers to "tourism that is explicitly related to economic, social, cultural, natural, and human structures." It is relevant, it is of particular importance. The places where it happens". This model seeks to develop sustainable tourism with long-term benefits through the construction of formal and informal networks that stimulate local coordination and integration (Perelygina et al., 2022).

The main idea of social capital - where social relationships are valuable as they promote collaboration towards common goals - is valid in many fields, and tourism is no exception. From a sustainable development perspective, social capital, along with natural capital, human capital, and self-capital of human resources, has become an integral component determining the well-being of a country (Karampela et al., 2021). These factors are also vital for regional development in order to overcome emerging inequalities. There is still a need for a better understanding of the complexities of social capital and how it can enhance the growth of the tourism industry. Therefore, this research examines the model of rural tourism based on social capital, considering rural areas in Iran. This model advocates for an inclusive approach that emphasizes community participation and empowerment, while requiring an organizational structure that enhances coordination within the community. The research seeks to answer the question: What is the model of sustainable rural tourism with a social capital approach?

Methodology

The present study was conducted as an applied research in terms of research objective and utilized a qualitative approach with a grounded theory framework. In this research, a cognitive perspective was adopted, and various data collection methods were employed, such as library research, examination of specialized sources and texts, as well as semi-structured interviews. Data triangulation, which involves controlling for the consistency of different data sources within the same method, was also emphasized in this research, utilizing multiple data sources. The potential participants consisted of all stakeholders, experts, professionals, and managers in the field of tourism and rural area management in the year 2023. Purposeful sampling was employed, and individuals from this group were selected to participate in the qualitative part of the research and were involved in the interview process. Purposeful sampling from experts was used to determine the samples for this study, and a total of 14 individuals were selected. For the analysis of qualitative data, the grounded theory approach using ATLAS.ti software was

employed. The analysis of the collected qualitative data was conducted in three stages: open coding, axial coding, and selective coding.

Results and Discussion

The research findings were identified and categorized into five themes: contextual conditions, background conditions, intervening factors, strategies, and outcomes. A model with 19 core codes based on 112 open codes was developed within six themes. The contextual conditions included agricultural conditions, cultural and social conditions, rural conditions, tourist attractions, and financial conditions. The strategies encompassed marketing strategies, support and assistance, local empowerment, tourism management and planning, and rural product development. The outcomes consisted of value creation, entrepreneurship, social capital development, and regional development. The background conditions included participation and collaboration and regional infrastructure, while the intervening factors encompassed policy-making and regulations, public biases, and tourist attitudes. The model of sustainable rural tourism with a social capital approach was designed to promote sustainable development in rural areas and enhance social connections within them. Finally, a paradigm model was illustrated using ATLAS.ti software. The reliability and validity indicators confirmed the model's effectiveness.

Conclusion

A sustainable rural tourism model with a social capital approach has been designed to promote sustainable development in rural areas and enhance social connections within them. The use of a social capital approach in the sustainable rural tourism model leads to the strengthening of relationships among locals, youth, and tourists. These social connections bring improvements in the lives of rural communities, increased social cohesion, and participatory development in decision-making related to rural tourism. Furthermore, considering the importance of social capital, local residents can enhance solidarity and collaboration in various areas such as environmental preservation, the preservation and promotion of local culture, and rural economic development. As a result, the sustainable rural tourism model with a social capital approach can contribute to sustainable development and improve the quality of life in rural areas.

فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه‌ای

دوره ۱۳، شماره ۵۱، پاییز ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپا الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<https://jzpm.marvdasht.iau.ir/>

مقاله پژوهشی

ارائه الگوی گردشگری روستایی پایدار با رویکرد سرمایه اجتماعی

زهرا مشایخ: گروه مدیریت، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران
گروه مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران
امیر کاظمی*: گروه مدیریت، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران
حمید محمودیان: گروه معارف اسلامی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران
حسن سلطانی: گروه مدیریت، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
گردشگری روستایی با برنامه‌ریزی دقیق می‌تواند کیفیت زندگی را ارتقاء دهد، منافع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایجاد کند. گردشگری روستایی پایدار با رویکرد سرمایه اجتماعی بر تقویت و بهره‌برداری از شبکه‌های اجتماعی، اعتماد، و همکاری میان ساکنان روستاها متمرکز است. این رویکرد تلاش می‌کند تا با افزایش مشارکت محلی، بهبود کیفیت زندگی روستاییان و حفظ منابع طبیعی، به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار دست یابد. هدف از تحقیق ارائه الگوی گردشگری روستایی پایدار با رویکرد سرمایه اجتماعی است. پژوهش حاضر از حیث هدف پژوهش کاربردی و از حیث روش، کیفی با رویکرد نظریه داده بنیاد است. در این پژوهش زاویه بندی روش شناختی با استفاده از روشهای مختلف گردآوری داده‌ها نظیر روش مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی منابع و متون تخصصی و همچنین مصاحبه نیمه ساختاریافته رعایت شد. براساس نمونه گیری هدفمند، ۱۴ نفر از نخبگان، خبرگان و مدیران گردشگری و مدیریت مناطق روستایی در سال ۱۴۰۲ مورد مصاحبه قرار گرفتند. مصاحبه‌های انجام شده در نرم افزار ATLAS.TI کدگذاری شد. برای تأیید نتایج به دست آمده براساس سه سویه سازی، داده‌ها مورد ارزیابی و تحلیل روایی قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش در پنج مقوله شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله گر، راهبرد و پیامدها به تفکیک مشخص شدند. یک مدل در ۶ مقوله، ۱۹ کد محوری براساس ۱۱۲ کد باز شناسایی شد. شرایط علی (۵ مقوله شامل شرایط کشاورزی، شرایط فرهنگی و اجتماعی، شرایط روستا، جاذبه های گردشگری و شرایط مالی)، راهبردها (۵ مقوله شامل استراتژی های بازاریابی، حمایت و پشتیبانی، توانمندسازی محلی، مدیریت و برنامه ریزی گردشگری و توسعه محصولات روستایی)، پیامدها (۴ مقوله شامل ارزش آفرینی، کارآفرینی، توسعه سرمایه اجتماعی و توسعه منطقه)، شرایط زمینه ای (۲ مقوله شامل مشارکت و همکاری و زیرساخت های منطقه ای)، شرایط مداخله گر (۳ مقوله شامل سیاست گذاری و قوانین، سوگیری های مردمی و نگرش گردشگران). استفاده از رویکرد سرمایه اجتماعی در مدل گردشگری روستایی پایدار، منجر به تقویت ارتباطات میان اهالی محلی، جوانان و گردشگران می‌شود. این ارتباطات اجتماعی بهبودی را در زندگی روستایی‌ها، افزایش همبستگی اجتماعی و توسعه مشارکتی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به گردشگری روستایی به همراه دارد. از طریق ارتقاء سرمایه اجتماعی، می‌توان انگیزه‌های جمعی را برای حفظ فرهنگ بومی و محیط زیست تقویت کرد و بدین ترتیب، تجربیات گردشگری اصیل و معناداری را برای بازدیدکنندگان فراهم نمود. این امر نه تنها به جذب گردشگران بیشتر کمک می‌کند بلکه باعث می‌شود منافع اقتصادی گردشگری به طور عادلانه‌تری در میان جامعه محلی توزیع شود.	تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۰۷ شماره صفحات: ۹۳-۱۱۴ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه‌های کلیدی: گردشگری روستایی، توسعه پایدار، سرمایه اجتماعی، گردشگری پایدار.

استناد: عنابستانی، علی اکبر؛ قربانی، علی. (۱۴۰۲). تحلیل اثرگذاری سرمایه‌های توسعه‌ای بر تغییرات سطح توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان بجنورد). فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۱۳، شماره ۵۱، مردودشت: صص ۹۳-۱۱۴

DOI: 10.30495/JZPM.2021.26592.3787

DOR:

گردشگری روستایی به نوعی از گردشگری گفته می‌شود که بازدیدکنندگان را به مناطق روستایی جذب می‌کند تا از طبیعت بکر، فرهنگ بومی، و زندگی سنتی روستایی بهره‌مند شوند. این نوع گردشگری شامل فعالیت‌هایی مانند اقامت در خانه‌های روستایی، شرکت در کارهای روزمره مزرعه، لذت بردن از غذاهای محلی، و بازدید از جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی روستاها است. گردشگری روستایی می‌تواند منجر به توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع روستایی شود، از مهاجرت به شهرها جلوگیری کند و به حفظ محیط‌زیست و فرهنگ محلی کمک کند. با برنامه‌ریزی دقیق و پایدار، این نوع گردشگری می‌تواند تجربه‌ای اصیل و معنادار برای گردشگران فراهم آورد و درعین حال منافع قابل توجهی برای جامعه محلی ایجاد کند. گردشگری روستایی در اواخر دهه ۱۹۷۰ به یک فعالیت جهانی و رو به رشد تبدیل شد (Lane et al., 2022). در ابتدا، توسط بسیاری از مفسران به عنوان یک فعالیت نسبتاً بی‌اهمیت تلقی می‌شد که احتمالاً در آینده نزدیک از بین خواهد رفت. با این حال، ثابت کرده است که در توسعه کلی گردشگری بسیار مهم است و راه را برای ایجاد اشکال کاملاً جدید گردشگری بر اساس بازارهای تخصصی در حال رشد سریع پیشرو می‌کند. همچنین به سنگ بنای رشد گردشگری پایدار تبدیل شده است و اکنون نقشی حیاتی در طرح‌های بازسازی منطقه‌ای در بسیاری از کشورها و بسیاری از موقعیت‌ها دارد (Stylidis et al., 2021). شاید مهم‌تر از همه، رشد گردشگری روستایی به شکستن کنترل توسعه‌دهندگان املاک و استراحتگاه‌های بزرگ گردشگری بر رشد گردشگری کمک کرد. گردشگری روستایی شکلی غیرمتمرکز و در مقیاس کوچک از گردشگری بوده و هست که به بسیاری از ساختمان‌های موجود امکان تغییر کاربری و استفاده مجدد را می‌دهد، که در حال حاضر یکی از ویژگی‌های شناخته‌شده توسعه پایدار است (Dimitriadou et al., 2021).

گردشگری پایدار روستایی نوعی از گردشگری است که هدف آن توسعه و ترویج فعالیت‌های گردشگری در مناطق روستایی با حفظ منابع طبیعی، فرهنگی و اجتماعی است. این نوع گردشگری با توجه به اصول پایداری، به گونه‌ای برنامه‌ریزی و مدیریت می‌شود که نیازهای حال حاضر جوامع روستایی را بدون به خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده برای رفع نیازهای خود، برآورده کند. گردشگری پایدار روستایی بر مشارکت فعال جامعه محلی، حفاظت از محیط‌زیست، تقویت فرهنگ بومی، و ایجاد منافع اقتصادی عادلانه و بلندمدت برای ساکنان روستاها تمرکز دارد. این رویکرد باعث می‌شود تا گردشگران تجربه‌ای اصیل و آموزنده داشته باشند و درعین حال، توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار در مناطق روستایی تحقق یابد.

بنابراین، اگر گردشگری با برنامه‌ریزی دقیق بتواند کیفیت زندگی را ارتقاء دهد، منافع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایجاد می‌کند - درواقع طبق گفته مک کول و مارتین (McCool & Martin, 1994)، این هدف اصلی توسعه گردشگری است (McKercher, 1993). در این زمینه، مفهوم گردشگری روستایی یکپارچه که توسط ساکسنا، کلارک، اولیور و ایلبری (Saxena, Clark, Oliver, & Ilbery, 2007) ارائه شد، با اشاره به «گردشگری که صریحاً با ساختارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، طبیعی و انسانی مرتبط است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. محلهایی که در آن اتفاق می‌افتد». این مدل که از طریق ساخت شبکه‌های رسمی و غیررسمی که هماهنگی و یکپارچگی محلی را تحریک می‌کند، به دنبال توسعه گردشگری پایدار با مزایای بلندمدت است (Perelygina et al., 2022).

از منظر توسعه پایدار، سرمایه اجتماعی همراه با سرمایه طبیعی، سرمایه انسانی و خود سرمایه منابع انسانی جزء لاینفک مؤلفه تعیین‌کننده رفاه کشور شده است (Karampela et al., 2021). این عوامل همچنین یکی از عوامل حیاتی برای توسعه منطقه‌ای برای غلبه بر نابرابری‌های نوظهور هستند. مطالعات مختلف نشان داده‌اند که سرمایه اجتماعی یک عامل اساسی برای شروع و حفظ تاب‌آوری توسعه اقتصادی اجتماعی یک کشور یا یک منطقه خاص است (Wolf et al., 2015). اگرچه تعریف کلی از سرمایه اجتماعی وجود ندارد، کارشناسان کاملاً موافق هستند که اساساً یک اعتماد و رابطه پویا و قوی بین یکدیگر در یک گروه یا جامعه وجود دارد. در سرمایه اجتماعی رابطه‌ای برای شناخت یکدیگر، درک و کمک به یکدیگر و تبادل اطلاعات و همکاری برای دستیابی به اهداف مشترک وجود دارد. فواید این رابطه (چه عمدی و چه ناخودآگاه) هر از چند گاهی باعث ایجاد و تشویق اعتماد می‌شود، که دوام می‌آورد و برای ایجاد منافع فیزیکی یا غیر فیزیکی مفید است. این رابطه به هم پیوسته توانایی عمل یک بازیگر فردی یا جمعی را ارتقا خواهد داد. اگر ارتباط به اندازه کافی گسترش یابد، تأثیر مثبتی در افزایش ظرفیت عمل کل نظام اجتماعی خواهد داشت (Madani, 2022).

با این حال، سرمایه اجتماعی همیشه برای حفظ و توسعه ابتکارات جامعه محلی کافی نیست. سیاست‌های هماهنگ دولت برای توسعه بیشتر سرمایه اجتماعی و ایجاد فضای مساعد برای توسعه جامعه ضروری است (Ramaano, 2021). اهمیت آن در زمینه‌هایی مانند ایجاد سرمایه انسانی، نوآوری، توسعه پایدار، رشد اقتصادی، دموکراسی، کاهش فقر یا پایداری محیط‌زیست ثابت شده است. ایده اصلی سرمایه اجتماعی - که روابط اجتماعی دارای ارزش هستند، زیرا آن‌ها همکاری در جهت اهداف مشترک را ترویج می‌کنند - بنابراین در بسیاری از زمینه‌ها معتبر است و گردشگری نیز از این قاعده مستثنی نیست (Sidali et al., 2015).

درواقع، تحقیق در مورد موضوع هنوز در مرحله اولیه است. با این وجود، علاقه به ارتباط این دو حوزه در دهه گذشته افزایش یافته است، پژوهشگرانی که این موضوع را تجزیه و تحلیل کرده و به تدریج در ایجاد سرمایه اجتماعی به عنوان یک عنصر ضروری توسعه گردشگری پایدار در مناطق شهری و روستایی مشارکت داشته‌اند. با این وجود، تنها تعداد کمی از مقالات و مطالعات آکادمیک که این دو موضوع را به هم مرتبط می‌کند، یافت می‌شود - مفهوم سرمایه اجتماعی هنوز به طور محکم در ادبیات گردشگری ریشه ندارد. در حالی که اهمیت آن مورد پذیرش محققان گردشگری قرار گرفته است، هنوز نیاز به درک بهتر از پیچیدگی‌های عملکرد سرمایه اجتماعی و اینکه چگونه می‌تواند رشد صنعت گردشگری را تقویت کند، وجود دارد. بنابراین این پژوهش با در نظر گرفتن مناطق روستایی ایران مدل گردشگری روستایی را بر اساس سرمایه اجتماعی بررسی می‌کند، این مدل از یک رویکرد درون‌زا دفاع می‌کند که دلالت بر مشارکت و توانمندسازی جامعه دارد، در حالی که ساختار سازمانی را می‌طلبد که هماهنگی را در جامعه ارتقا دهد. به دنبال پاسخی برای این سؤال است که مدل گردشگری روستایی پایدار با رویکرد سرمایه اجتماعی چیست؟

پیشینه تحقیق و مبانی نظری

دوره پس از جنگ جهانی دوم یکی از رشدهای اقتصادی عمده بود که عمدتاً توسط نفت، همراه با تمام مکانیسم‌های حمل و نقلی که نفت ارزان قیمت را فعال می‌کرد - به ویژه اتومبیل‌ها و هواپیماها، تأمین می‌کرد (Pato et al., 2021). در همان زمان، تعداد جمعیت در سراسر جهان به لطف پیشرفت‌های پزشکی افزایش یافت. ترس از مشکلاتی که احتمالاً رشد غیرقابل توقف اقتصادی و جمعیتی ایجاد می‌کرد، فراگیر شد. گروه‌های فشار برای بحث و انتقاد از جنبه‌ها و پیامدهای آن رشد به وجود آمدند (Scuttari et al., 2021). توسعه اقتصادی مناطق روستایی با موانعی مواجه است که مختص آن‌هاست. یکی از موانع اصلی کاهش جمعیت و سالخوردگی است که در دهه‌های اخیر تشدید شده و عامل کمبود عوامل و مروجین است که می‌تواند روند توسعه اقتصادی را آغاز کند. کشاورزی در مقیاس کوچک که برای اقتصاد و جامعه روستایی اهمیت زیادی دارد، از کاهش توان اقتصادی رنج می‌برد و سطح تحصیلات پایین جمعیت، همراه با کمبود مراکز دانشی که بتوانند آموزش دهند، به این معنی است که جایگزین‌های شغلی کمی برای ساکنان این مناطق وجود دارد (Panahande et al., 2024). این شرایط، مهاجرت روستایی را تشدید می‌کند و در نتیجه باعث از دست دادن عزت نفس و احساس تعلق و همچنین بحران هویت در کسانی می‌شود که عقب مانده‌اند. بنابراین، نواحی روستایی از چالش‌های جدی در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی رنج می‌برند (Liu et al., 2020).

مناطق روستایی دارای ویژگی‌هایی مانند چشم‌انداز روستایی، شرایط برای انجام ورزش‌های طبیعی، آرامش، صلح یا میراث فرهنگی هستند که به عنوان دارایی‌های توریستی قوی عمل می‌کنند که منجر به افزایش گردشگری روستایی می‌شود (Abdi et al., 2024). لین و همکاران (۲۰۱۶)، تصریح می‌کنند که در حالت ایدئال گردشگری روستایی باید در مناطق روستایی، از نظر عملکردی روستایی، در مقیاس روستایی، در ماهیت سنتی، به طور ارگانیک و آهسته رشد کند و توسط جوامع محلی کنترل شود. لین با تعریف گردشگری روستایی نظر خود را در مورد چگونگی توسعه گردشگری روستایی نیز بیان می‌کند (Lane & Kastenholz, 2015). این نوع توسعه گردشگری از طریق تأثیر چند برابری که ایجاد می‌کند، توسعه اقتصادی، ایجاد اشتغال و ایجاد درآمد تکمیلی و توقف یا حتی معکوس کردن مشکل کاهش جمعیت، پتانسیل ایجاد فرآیند احیای مناطق روستایی را دارد. علاوه بر این می‌تواند به حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی و افزایش کیفیت زندگی مردم کمک کند و در نتیجه آن‌ها را به ماندن در منطقه تشویق کند (Milano et al., 2019).

سرمایه اجتماعی همچنین به ارزش پیوند و اعتماد در گروهی از مردم یا جامعه و حداقل یکی از پنج عنصر اصلی اشاره دارد. انسانی، اجتماعی، فیزیکی، مالی و طبیعی. سرمایه اجتماعی پایداری زندگی را تشویق می‌کند (Kishi, 2019). به عنوان نهاد، روابط، نگرش‌ها و ارزش‌هایی تعریف می‌شود که بر تعاملات بین افراد حاکم است و به توسعه اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کند. در کشورهای توسعه یافته، سرمایه اجتماعی به سرمایه‌ای حیاتی برای تولید توسعه پایدار تبدیل شده است. دیل و نیومن (Dale and Newman, 2018) در تحقیقات خود در کانادا و استرالیا نشان دادند که سرمایه اجتماعی پیش‌نیاز شرایط مورد نیاز برای توسعه پایدار جامعه است که دسترسی به منابع خارج از جامعه را به هم متصل و افزایش می‌دهد (Scuttari et al., 2022).

عباسی و همکاران (Abbasi et al., 2022) پژوهشی با عنوان طراحی الگوی توسعه کارآفرینی بوم گردی روستایی با رویکرد کیفی ارائه نمودند. هدف از پژوهش طراحی مدلی برای توسعه کارآفرینی اکوتوریسم روستایی در شهرستان دزفول هست. این تحقیق از نوع کیفی و از نظر روش اجرا آمیخته‌ای از تحلیل محتوای کیفی و تکنیک دلفی است. نتایج نشان می‌دهد که ترکیب مسئولیت اجتماعی، مسئولیت زیست‌محیطی، رشد و توسعه از طریق اکوتوریسم و نوآوری‌ها و خلاقیت‌های بوم گردی، توسعه کارآفرینی اکوتوریسم روستایی را فراهم می‌کند. همچنین عامل کالبدی- زیرساختی، عامل اقتصادی، عامل آموزشی و اطلاعاتی، عامل نهادی، عامل محیطی، عامل اجتماعی- فرهنگی و عامل فردی به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی اکوتوریسم روستایی شناسایی شدند.

مهدی پور و همکاران (Mehdipour et al., 2022)، پژوهشی با عنوان آسیب‌شناسی خانه‌های دوم در نواحی روستایی شهرستان لاهیجان در دو دهه اخیر ارائه نمودند. شهرستان لاهیجان با داشتن جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی فراوان همواره به‌عنوان یکی از کانون‌های گردشگری در استان گیلان بوده است. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد بین تمام مؤلفه‌های زیست پذیری و گردشگری خانه‌های دوم رابطه معنادار وجود دارد و گسترش خانه‌های دوم در مناطق کوهستانی و جنگلی بیشتر از مناطق ساحلی بوده است و تأثیرات بخش کالبدی- فیزیکی از گردشگری خانه‌های دوم بیشتر از بخش‌های دیگر بوده است.

عسگری و همکاران (Asgari et al., 2022)، پژوهشی با عنوان شناسایی عوامل مزیت‌ساز در گردشگری بافت تاریخی شهر یزد با رویکرد تخریب خلاق ارائه نمودند. براساس ارجاع صورت گرفته عواملی چون شرایط موجود جهت جذب طبقه خلاق، وجود جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی و حفظ هویت آن‌ها، صنایع خلاق و تعامل و هم آفرینی در خلق ارزش‌ها، توجه به خلاقیت و نوآوری و توجه به تحقیق و توسعه به‌عنوان برترین مزایای رقابتی محدوده مورد مطالعه در مقایسه با رقبا تعیین گردید.

شایان و همکاران (Shayan et al, 2022)، پژوهشی با عنوان رفتارشناسی عرضه و تقاضای گردشگری مبتنی بر تحولات نظام سرمایه‌داری ارائه نمودند. بر این اساس تغییرات رفتاری تقاضای گردشگری بر مبنای سه مؤلفه برنامه‌ریزی، محصولات گردشگری، و خصوصیات، قابل تعریف است. همچنین تغییرات رفتاری عرضه گردشگری، مبتنی بر چهار مؤلفه اقتصادی، برنامه‌ریزی، محصولات گردشگری، و ساختار و کارکرد قابل تعریف است. با سنجش و ارزیابی مدل رفتارشناسی عرضه و تقاضای گردشگری که بر اساس تحولات نظام سرمایه‌داری، در این پژوهش ارائه گردید، زمینه لازم برای آگاهی نسبت به الگوی رفتاری عرضه و تقاضای گردشگری را فراهم می‌آورد که هدایت‌کننده توسعه گردشگری در مناطق مختلف خواهد بود.

میری و همکاران (Miri & Hossein Zahi, 2021)، پژوهشی با عنوان بررسی وضعیت مؤلفه‌های گردشگری خلاق در شهر چابهار و نقش آن در توسعه پایدار شهری ارائه نمودند. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد که متغیر مالی بیشترین تأثیر را با مقدار بتای $0/371$ بر توسعه پایدار شهری داشته است و متغیر گردشگری با مقدار بتای $0/132$ کم‌ترین تأثیر را داشته است.

لین و همکاران (Lane et al., 2022)، پژوهشی با عنوان گردشگری روستایی و پایداری: یک موضوع ویژه، بررسی و به‌روزرسانی برای سال‌های آغازین قرن بیست و یکم ارائه نمودند. گردشگری روستایی به یک فعالیت جهانی و رو به رشد تبدیل شد. در ابتدا، توسط بسیاری از مفسران به‌عنوان یک فعالیت نسبتاً بی‌اهمیت تلقی می‌شد که احتمالاً در آینده نزدیک محو خواهد شد. با این حال، ثابت کرده است که در توسعه کلی گردشگری بسیار مهم است و راه را برای ایجاد اشکال کاملاً جدید گردشگری بر اساس بازارهای تخصصی در حال رشد سریع پیشرو می‌کند. همچنین به سنگ بنای رشد گردشگری پایدار تبدیل شده است و اکنون نقشی حیاتی در طرح‌های بازآفرینی منطقه‌ای در بسیاری از کشورها و بسیاری از موقعیت‌ها دارد. این مقدمه توسعه گردشگری روستایی را توضیح می‌دهد. همچنین مقالات منتشر شده در این شماره ویژه را بررسی می‌کند. این سازمان مشتاقانه منتظر آینده‌های ممکن برای گردشگری روستایی در سال‌های آغازین قرن بیست و یکم است.

لی (Li, 2022)، پژوهشی با عنوان بررسی الگوی توسعه گردشگری هوشمند روستایی بر اساس پیشینه اینترنت اشیا ارائه نمود. گردشگری هوشمند درخشان در این زمینه پدید آمده است. این یک مدل عملیات هوشمند کم‌کربن است که فناوری و مدیریت را ادغام می‌کند، یعنی از فناوری کلان داده به‌عنوان مبنایی برای هوشمندتر کردن گردشگری روستایی سنتی و دیجیتالی کردن استفاده می‌کند. گردشگری هوشمند می‌تواند نقش بسیار خوبی در بهبود مدیریت گردشگری روستایی، توسعه اقتصاد روستایی و بهبود مدیریت و خدمات گردشگری داشته باشد و از این طریق باعث توسعه صنعت گردشگری شود. هدف این تحقیق ساخت و توسعه مدل استراتژیک گردشگری هوشمند روستایی مبتنی بر فناوری داده‌های بزرگ است. از طریق بررسی واقعی گردشگری هوشمند روستایی همراه با ادبیات مرتبط، کاربرد نوآورانه داده‌های بزرگ توصیف و تحلیل می‌شود و تجزیه و تحلیل بلادرنگ جاذبه‌های گردشگری از طریق داده‌های بزرگ انجام می‌شود. تراکم مردم به گردشگران کمک می‌کند تا مسیرهای متناسب با تراکم را انتخاب کنند و جریان متراکم را به‌موقع مدیریت می‌کند و به این ترتیب از یک سری خطرات ناشی از تردد بیش از حد مردم به‌طور مؤثر جلوگیری می‌کند و مدیریت گردشگران را تقویت می‌کند. همچنین اقدامات متقابلی را ارائه می‌کند

که توسعه گردشگری هوشمند روستایی برای بهبود پلت فرم اطلاعات گردشگری هوشمند روستایی، تدوین استانداردهای خدمات هوشمند، ایجاد پلتفرم خدمات استعدادهای هوشمند و ایجاد مدل جدیدی از بازاریابی گردشگری هوشمند روستایی نیاز دارد.

مدنی (Madani, 2022)، پژوهشی با عنوان بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اشتغال پایدار ساکنان در دوران پس از کرونا با رویکرد سناریویی ارائه نمود. در مقاله مذکور از تحلیل موضوعی و برنامه‌ریزی سناریو استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش را صاحب‌نظران مدیریت و برنامه‌ریزی روستایی، گردشگری روستایی، مدیریت دولتی، مددکاری اجتماعی، جامعه‌شناسی و جغرافیای روستایی تشکیل می‌دهند که به روش نمونه‌گیری هدفمند مورد بررسی قرار گرفتند. با توجه به یافته‌های مرحله اول که با استفاده از تحلیل موضوعی انجام شد، مضامین استخراج شده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته در ۴۸ مضمون پایه، ۱۴ موضوع سازمان‌دهی و ۴ مضمون جهانی طبقه‌بندی شدند که برای شناسایی عوامل محرک در مرحله بعد مورد استفاده قرار گرفتند. پس از نتایج کمی، چهار سناریو شامل درهای باز اقتصادی، گردشگری خانه دوم، سپر دفاعی اقتصادی، انزوای اقتصادی و قفل یافت شد. از این رو گردشگری روستایی نه تنها به توسعه اشتغال پایدار کمک می‌کند، بلکه بر ساکنان به‌ویژه اشتغال‌زایی و درآمد آن‌ها تأثیر می‌گذارد. گردشگری روستایی با غنی‌سازی انتخاب‌های شغلی و تنوع بخشیدن به اشتغال پایدار روستایی، منجر به تغییر قابل توجهی در تحرک نیروی کار در روستاها شده است.

همان‌طور که از پیشینه پژوهش قابل‌برداشت است اولاً تاکنون در هیچ پژوهشی در مدل‌سازی گردشگری روستایی پایدار با رویکرد سرمایه اجتماعی ارائه نگردیده است، در هیچ‌یک از تحقیقات مشابه خارجی روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش مورد استفاده قرار نگرفته است؛ بنابراین همان‌طور که بیان شد این پژوهش در ایران کاملاً جدید بوده و نوآوری در عنوان و پرداخت و روش تحقیق به‌وضوح جنبه نوآوری این پژوهش را نشان می‌دهد.

مواد و روش تحقیق

پژوهش حاضر از حیث هدف پژوهش کاربردی و از حیث روش، کیفی یا رویکرد نظریه داده‌بنیاد (Strauss & Corbin, 1998) بود. در این پژوهش زاویه‌بندی روش‌شناختی با استفاده از روش‌های مختلف گردآوری داده‌ها نظیر روش مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی منابع و متون تخصصی و همچنین مصاحبه نیمه ساختاریافته رعایت گردید. زاویه‌بندی داده‌ای نیز که عبارت از کنترل سازگاری منابع داده‌ای متفاوت، در قالب همان روش است، نیز در این پژوهش مورد توجه پژوهشگران قرار گرفت و از بیش از یک منبع داده‌ای استفاده شد. مشارکت‌کنندگان بالقوه آن، کلیه صاحب‌نظران، خبرگان، خبرگان و مدیران گردشگری و مدیریت مناطق روستایی (کمیته گردشگری روستایی و عشایری، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) در سال ۱۴۰۲ در استان فارس بودند. روش نمونه‌گیری هدفمند بود و افرادی انتخاب شدند این گروه برای انجام بخش کیفی پژوهش انتخاب شدند و در فرایند مصاحبه شرکت کردند. برای تعیین نمونه‌های این پژوهش و تعیین این گروه از خبرگان از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد (Tabatabaee, Hasani, Mortazavy & Tabatabaeeichehr, 2013). در این پژوهش مآخذ اصلی داده‌ها مصاحبه بوده است به‌طوری‌که مصاحبه‌های ابتدایی به‌صورت اکتشافی و توصیفی بوده‌اند و به‌وسیله روش مقایسه دائمی داده‌ها کدهای نظری از طریق کدگذاری باز پدیدار می‌گردید و به همین منوال کدگذاری‌های ۱۴ مصاحبه انجام گردید و مفاهیم و طبقات فرعی و اصلی ظهور یافت؛ لازم به ذکر است که متراکم و اشباع شدن طبقات محوری براساس نمونه‌گیری نظری انجام می‌گردید به‌طوری‌که با انجام مصاحبه با جامعه آماری پژوهش تا جایی ادامه می‌یافت که مفاهیم آن مقوله متراکم و غنی شود به‌عنوان مثال با ۸ مصاحبه اول که انجام گردید مقوله نوع تغییر متراکم شد در مقوله‌های دیگر مانند نتایج و پیامدها، داده‌ها کافی نبود به همین دلیل مصاحبه‌ها براساس نمونه‌گیری نظری ادامه پیدا کرد تا مقوله موردنظر اشباع شود. لازم به ذکر است که نمونه‌گیری نظری برای مصاحبه‌ها نه براساس تعداد مصاحبه‌شوندگان بلکه براساس میزان نقش آن‌ها در متراکم کردن مقوله‌ها انجام شده است. تا مصاحبه ۱۴ مصاحبه‌ها به اشباع نظری رسیدند. مدت‌زمان انجام مصاحبه بین ۳۰ تا ۵۰ دقیقه بود. برای تحلیل داده‌های کیفی پژوهش از طریق گراندد تئوری در نرم‌افزار ATLAS TI استفاده شد. در این طرح مراحل تحلیل داده‌های کیفی گردآوری شده، در سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام شد. براساس سؤالات زیر از افراد انتخاب‌شده در نمونه کیفی مصاحبه انجام شده است:

۱- نقش سرمایه اجتماعی در زمینه گردشگری روستایی پایدار چیست و چگونه می‌تواند تأثیرگذاری در توسعه پایدار این صنعت داشته باشد؟

۲- چه انواع داده‌ها و شاخص‌هایی برای اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی در گردشگری روستایی استفاده می‌شود؟

۳- آیا می‌توانید مثال‌های موفق از کشورهای دیگر یا مناطق مشخصی که از سرمایه اجتماعی برای توسعه گردشگری روستایی پایدار بهره‌برداری کرده‌اند، مطرح کنید؟

۴- چالش‌ها و موانع اصلی در استفاده از سرمایه اجتماعی برای توسعه گردشگری روستایی پایدار چیست؟

۵- چه نقشی دولت، مردم، و مجتمع‌های محلی در تقویت و توسعه سرمایه اجتماعی در جامعه روستایی برای پشتیبانی از گردشگری روستایی پایدار دارند؟

۶- آیا تجربیات شما نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی می‌تواند به بهبود زندگی مردم محلی و تعادل اجتماعی و اقتصادی در روستاها کمک کند؟

۷- چه استراتژی‌ها و ابزارهایی برای تشویق مشارکت اجتماعی و افزایش سرمایه اجتماعی در گردشگری روستایی پایدار پیشنهاد می‌کنید؟

۸- چه اقداماتی برای افزایش آگاهی و آموزش مردم محلی و افراد مشارکت‌کننده در صنعت گردشگری روستایی به‌منظور بهره‌برداری بهینه از سرمایه اجتماعی انجام می‌دهید؟

۹- آیا تأثیر سرمایه اجتماعی در تجربه گردشگران و رضایت آن‌ها از سفرهایشان در مناطق روستایی را موردبررسی قرار داده‌اید؟

بحث و یافته‌های تحقیق

در ادامه به‌منظور کدگذاری باز، تمامی مصاحبه‌ها در نرم‌افزار Atlasti وارد. بررسی‌های لازم انجام‌شده و کدهای موردنظر استخراج شدند. برچسب‌گذاری کدها با استناد به مصاحبه‌ها انجام‌شده است و محقق سعی کرده است تا حد ضرورت به بیش افراد نسبت به پاسخ‌داده‌شده پایبند باشد تا از هرگونه سوگیری احتمالی و ناخواسته تا حد امکان جلوگیری شود. توصیف آماری مشخصات مشارکت-کنندگان بخش میدانی در جدول ۱ ارائه‌شده است

جدول ۱- ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان

متغیر	طبقه	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۶	۴۳٪
	مرد	۸	۵۷٪
تحصیلات	کارشناسی ارشد	۱۰	۷۱٪
	دکتری و بالاتر	۴	۲۹٪
سابقه کار	۱۵-۲۰	۵	۳۶٪
	۲۰-۲۵	۷	۵۰٪
	۲۵ و بالاتر	۲	۱۴٪
سن	۳۰-۴۰	۶	۴۳٪
	۴۰-۵۰	۶	۴۳٪
	۵۰ و بالاتر	۲	۱۴٪

محقق در تمام فرایند کدگذاری‌ها به حساسیت نظری که از اصول تحقیق نظریه‌پردازی داده بنیاد است پایبند بوده است و این کار را جهت غنای هرچه بیشتر تحقیق انجام داده است. در جدول ۲ نمونه‌ای از کدگذاری مصاحبه‌های انجام‌شده مشخص شده است.

جدول ۲- مصاحبه‌های کدگذاری شده

کد	مصاحبه
- شبکه‌ها، ارتباطات و روابط انسانی - افزایش مشارکت مردم محلی در توسعه گردشگری روستایی - تشویق به توسعه فرهنگ محلی و میراث فرهنگی. - افزایش رضایت گردشگران از تجربه‌هایشان. - ایجاد ارتباطات قوی بین مشارکت‌کنندگان در صنعت گردشگری روستایی.	نقش سرمایه اجتماعی در زمینه گردشگری روستایی پایدار به‌عنوان یک عامل مهم برای توسعه پایدار این صنعت بسیار مهم است. سرمایه اجتماعی شامل شبکه‌ها، ارتباطات و روابط انسانی در جامعه محلی است. این سرمایه اجتماعی می‌تواند به تعدادی از موارد زیر تأثیرگذار باشد: • افزایش مشارکت مردم محلی در توسعه گردشگری روستایی. • تشویق به توسعه فرهنگ محلی و میراث فرهنگی. • افزایش رضایت گردشگران از تجربه‌هایشان. • ایجاد ارتباطات قوی بین مشارکت‌کنندگان در صنعت گردشگری روستایی.
- تعداد و نوع شبکه‌های اجتماعی محلی.	اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی در گردشگری روستایی می‌تواند از معیارها و شاخص‌هایی متنوع استفاده کند. برخی از این شاخص‌ها عبارتند از:

دوره ۱۳، شماره ۵۱، پاییز ۱۴۰۲

<https://jzpm.marvdasht.iau.ir/>

در ادامه براساس ابعاد مدل داده بنیاد اشتراوس و کوربین (Strauss & Corbin, 1998)، دسته‌بندی کدهای شناسایی در جداول ۳ تا ۷ مشخص شده است.

جدول ۳- کدگذاری باز داده‌های کیفی (شرایط علی)

کدام محوری	مقوله	کد اولیه
شرایط علی	شرایط کشاورزی	تنوع محصول
		تنوع الگوی کشت با توجه به تنوع گروه‌های مردمی
		تکثر فرهنگ‌های کشاورزی
		تنوع بسترهای کشت
		تنوع در محصولات کشاورزی و باغی
	شرایط فرهنگی و اجتماعی	مهمان‌نوازی مردم
		سنتی بودن افکار غالب روستا
		ذهنیت مردم نسبت به افراد غریبه
		شناسایی رفتارهای توده‌ای منطقه
		اهمیت مناسبات مذهبی
		ارزش‌ها و اعتقادات مردم
		خرافه و سنت‌گرایی در منطقه
		سطح تحصیلات مردم

کدمحوری	مقوله	کد اولیه	
شرایط روستا	الگو گیری اجتماعی منطقه	تعریف و شناخت روستا	
		نقاط قوت و ضعف روستا	
		شناسایی تعداد خانوار	
		دارا بودن اقالیم مختلف روستایی و طبیعی	
	جاذبه‌های گردشگری	آرامش و دوری از هرج و مرج زندگی شهرنشینی	
		حیوانات وحشی و گیاهان منحصربه‌فرد	
		آثار تاریخی و معماری	
		جاذبه‌های مذهبی و امامزاده‌ها	
		مناظر دریا، جنگل، زراعی متنوع	
		تنوع خاک	
		پوشش گیاهی و میزان آب	
		شرایط مالی	سطح درآمد منطقه
			توانایی مالی کشاورزان
			پتانسیل درآمدزایی منطقه
			وضعیت سرمایه‌گذاری
حمایت مالی دولتی			

جدول ۴- کدگذاری باز داده‌های کیفی (شرایط راهبردی)

کدمحوری	مقوله	کد اولیه		
راهبرد	استراتژی‌های بازاریابی	برند سازی گردشگری منطقه‌ای		
		استفاده از ابزار بازاریابی و تبلیغاتی نوین		
		نیازسنجی گردشگران و تحقق نیازهای آن‌ها در منطقه		
		مدیریت برند محصولات روستایی		
		استفاده از رسانه‌های اجتماعی متعدد		
		شهرت سازی در یک زمینه خاص گردشگری		
		سازمان‌دهی منابع روستایی		
		ثبات در قوانین حمایت از گردشگری روستایی		
		مردم‌سالاری و نظرخواهی از روستاییان		
		حمایت از گردشگری روستایی		
		حمایت از ارزش‌های اجتماعی منطقه		
		نظارت و ارزیابی عادلانه رویه توسعه گردشگری روستایی		
		حمایت مالی و ایجاد صندوق سرمایه‌گذاری گردشگری روستایی		
توانمندسازی محلی	حمایت و پشتیبانی	تشویق سرمایه‌گذاران (معافیت از مالیات و موارد مشابه)		
		آموزش مهارت‌های کارآفرینی به مردم		
		توسعه کارهای تیمی و گروهی		
		فرهنگ‌سازی برای توسعه گردشگری در منطقه		
		آموزش روش‌های نوین کشاورزی		
		آموزش قوانین و مقررات محیط‌زیست		
		ترویج جهان وطن گرایی (کاهش تعصبات بومی)		
		فرهنگ‌سازی حفظ ارزش‌های اجتماعی		
		مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری	توانمندسازی محلی	ایجاد تورهای گردشگری روستایی
				ایجاد امکانات رفاهی برای گردشگران بین‌المللی
				الگو برداری از مناطق روستایی گردشگری موفق
				ایجاد نهادها و تشکل‌های فعال گردشگری
				بهبود نقاط ضعف منطقه از نظر گردشگری
ایجاد مزیت رقابتی غیرقابل تقلید از نظر گردشگری				
ایجاد سایت گردشگری منطقه‌ای				

فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه‌ای

دوره ۱۳، شماره ۵۱، پاییز ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپا الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<https://jzpm.marvdasht.iau.ir/>

توسعه محصولات روستایی	حصیربافی و صنایع دستی
	تولید گیاهان دارویی
	ایجاد گلخانه‌های کشاورزی
	کشت میوه‌های باکیفیت محلی
	تولید خشکبار و تولید لبنیات محلی
	کشت محصولات جدید برحسب نیاز گردشگران

جدول ۵- کدگذاری باز داده‌های کیفی (پیامدها)

کدمحوری	مقوله	کد اولیه
پیامد	ارزش آفرینی	خلق ارزش پایدار و افزوده در روستا
		تحقق اهداف حمایت از تولیدات ملی
		رونق اقتصادی
		افزایش درآمد ارزی
		سودآوری
		فرهنگ‌سازی و توسعه ارزش‌های روستایی
		افزایش کارایی برنامه‌های راهبردی روستایی
		افزایش کارایی قوانین و مقررات گردشگری روستایی
	کارآفرینی	بهبود معیشت
		رفع بیکاری
		افزایش کسب و کارهای روستایی
		بهبود خرید و فروش محصولات روستایی
		بهبود مهارت افراد در تأمین نیروی انسانی از روستا
	توسعه سرمایه اجتماعی	افزایش امنیت اجتماعی
		افزایش مشارکت روستاییان
		پیوند دوستی و جمعی
		افزایش احساس اعتماد
		بهبود جایگاه ارزش‌های اجتماعی
		حس تعلق به روستا
		انسجام و همبستگی اجتماعی
	توسعه منطقه	توسعه گردشگری سبز منطقه
		حفظ منابع طبیعی و فرهنگی منطقه و جلوگیری از تخریب محیط‌زیست به‌عنوان نتیجه‌ای از مدیریت مسئولانه گردشگری
		توسعه گردشگری سلامت
		توسعه گردشگری تفریحی
		شهرت برند گردشگری روستایی منطقه

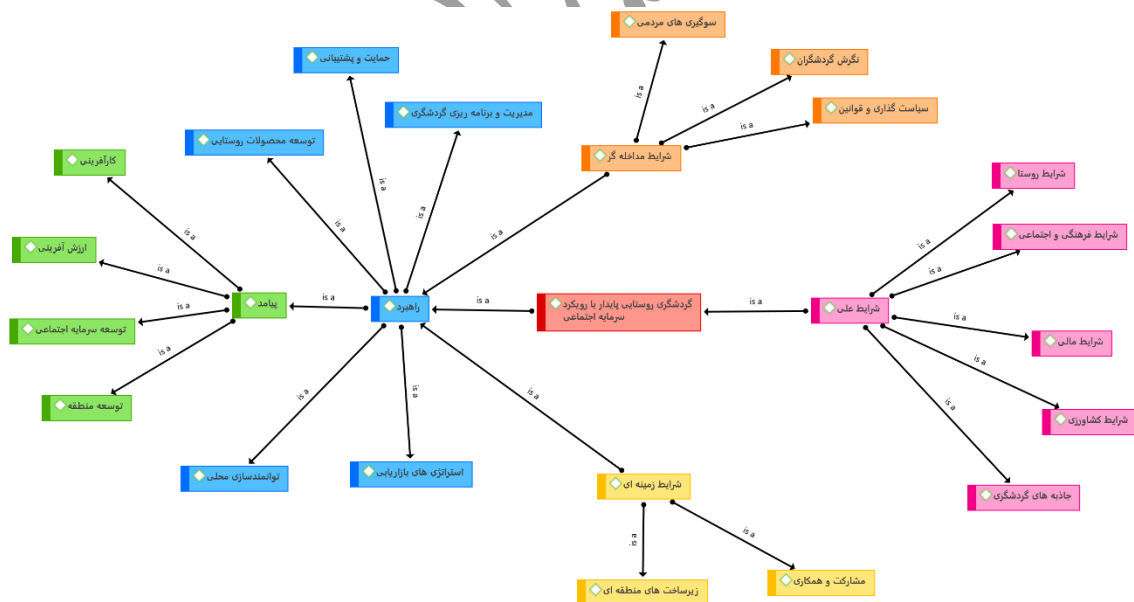
جدول ۶- کدگذاری باز داده‌های کیفی (شرایط زمینه‌ای)

کدمحوری	مقوله	کد اولیه
شرایط زمینه‌ای	مشارکت و همکاری	همکاری نهادهای وابسته به روستا
		نظارت سازمان گردشگری
		شرکت‌های تعاونی در جهت محصولات کشاورزی

دسترسی راه‌ها و خطوط ارتباطی	زیرساخت‌های منطقه‌ای
دسترسی به شرایط بهداشتی مناسب	
دسترسی به انرژی‌های لازم (آب، برق و گاز)	
پهنای باند اینترنت	
مکان‌یابی محل دفن زباله	
دسترسی به خانه بهداشت و اورژانس	

کدمحوری	مقوله	کد اولیه
شرایط مداخله گر	سیاست گذاری و قوانین	قوانین سازمان میراث فرهنگی
		قوانین اداره حفاظت از محیط زیست
		قوانین برنامه ریزی روستایی و شهرسازی
		قوانین صنعت و معدن و تجارت
	سوگیری های مردمی	نگرش روستاییان نسبت به افراد غریبه
		مهاجرت روستاییان
		نگرش مردم نسبت به شهرنشینی
		بی میلی و بی انگیزی روستاییان
	نگرش گردشگران	ارزش درک شده گردشگری روستایی توسط گردشگران
		درک آرامش و سلامت گردشگری روستایی
		احساس امنیت منطقه گردشگری روستایی
		ریسک درک شده گردشگری روستایی نسبت به انواع گردشگری
		تجربه پیشین گردشگران و بازگشت مجدد
		تبلیغات دهانی (منفی یا مثبت) گردشگران به افراد جدید

بعد از پایان تجزیه و تحلیل و سنجش داده‌های مختلف، مدل نهایی تحقیق به شکل زیر ارائه شده است:

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

هدف تحقیق حاضر مدل‌سازی گردشگری روستایی پایدار با رویکرد سرمایه اجتماعی در استان فارس بوده است. از روش کیفی داده بنیاد، مقوله‌های تحقیق در ۶ بعد استخراج شدند. شرایط علی عبارت^۱ است از حوادث یا رویدادهایی که به وقوع یا گسترش پدیده‌ای می‌انجامد. در پژوهش حاضر بر اساس

دیدگاه مشارکت کنندگان مقوله‌های شرایط کشاورزی؛ شرایط فرهنگی و اجتماعی، شرایط روستا، جاذبه‌های گردشگری و شرایط مالی شناسایی شده و آن را به مقوله وسیع‌تر دیگری به نام شرایط علی ارتباط داده شده است. راهبردها مبتنی بر کنش‌ها واکنش‌هایی برای کنترل، اداره و بازخورد پدیده موردبررسی هستند. راهبردها هدفمند هستند به دلیلی صورت می‌گیرند. همواره شرایط مداخله‌گری نیز حضور دارند که راهبردها را سهولت می‌بخشند و یا آن را محدود می‌کنند. راهبردهای شناسایی شده عبارت‌اند از: استراتژی‌های بازاریابی، حمایت و پشتیبانی، توانمندسازی محلی، مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری و توسعه محصولات روستایی. مدنی (Madani, 2022) نیز تأثیر عوامل مدیریتی و برنامه‌ریزی را تأیید نمود. نتایجی که در اثر راهبردها پدیدار می‌شود. پیامدها نتایج و حاصل کنش‌ها واکنش‌ها هستند. پیامدها را همواره نمی‌توان پیش‌بینی کرد و الزاماً همان‌هایی نیستند که افراد قصد آن را داشته‌اند. پیامدها ممکن است حوادث و اتفاقات باشند، شکل منفی به خود بگیرند، واقعی یا ضمنی باشند و در حال یا آینده به وقوع بپیوندند. هم‌چنین این امکان وجود دارد که آنچه در برهه‌ای از زمان پیامد به شمار می‌رود در زمانی دیگر به بخشی از شرایط و عوامل تبدیل شوند. پیامدهای شناسایی شده عبارت‌اند از ارزش‌آفرینی، کارآفرینی، توسعه سرمایه اجتماعی و توسعه منطقه. بستر یا زمینه مجموعه مشخصه‌های ویژه‌ای است که به پدیده موردنظر دلالت می‌کند؛ یعنی محل حوادث وقایع متعلق به پدیده. بستر نشانگر مجموعه شرایط خاصی است که در آن راهبردهای کنش واکنش صورت می‌پذیرد. چناری و همکاران (Chenari et al, 2019)، گردشگری روستایی را زمینه‌ساز کارآفرینی و توسعه پایدار در اقتصاد نشان دادند. مشارکت و همکاری و زیرساخت‌های منطقه‌ای به‌عنوان شرایط زمینه‌ای مشخص شدند. شرایط ساختاری که به پدیده‌ای تعلق دارند و بر راهبردهای کنش واکنش اثر می‌گذارند. آن‌ها راهبردها را در درون زمینه خاصی سهولت می‌بخشند یا آن‌ها را محدود و مقید می‌کنند. مؤلفه‌های سیاست‌گذاری و قوانین، سوگیری‌های مردمی و نگرش گردشگران به‌عنوان شرایط مداخله‌گر شناسایی شدند. مدل‌های سازمان‌دهی گردشگری روستایی با تأکید بر سرمایه اجتماعی به‌منظور حفظ و توسعه پایداری این حوزه، نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کنند. این مدل‌ها، با توجه به نیازها و ویژگی‌های هر روستا، اقدامات و سیاست‌هایی را معرفی می‌کنند که به ارتقاء سرمایه اجتماعی و اقتصادی آن منطقه کمک می‌کنند. از طریق مشارکت مردم محلی، ایجاد شبکه‌های اجتماعی، توسعه مهارت‌های محلی و ارتقاء ارتباطات بین افراد و انجمن‌های محلی، این مدل‌ها بهبود قابل‌ملاحظه‌ای در زمینه سرمایه اجتماعی دهنده‌اند. گردشگری روستایی پایدار با سرمایه اجتماعی ارتباط نزدیکی دارد زیرا این دو عامل همگرایی زیادی در ارتقاء زندگی مردم محلی و حفظ محیط‌زیست دارند. این ارتباط به چندین دلیل قابل توجیه است.

اولاً، سرمایه اجتماعی در روستاها اغلب به‌عنوان یک منبع اصلی برای ایجاد و توسعه فعالیت‌های گردشگری شناخته می‌شود. شبکه‌های اجتماعی محلی، ارتباطات میان افراد، وجود فرهنگ و سنت‌های مشترک، همه ازجمله عواملی هستند که می‌توانند برای جذب گردشگران و ارائه تجربیات منحصر به فرد، اهمیت داشته باشند.

دوماً، سرمایه اجتماعی می‌تواند به‌عنوان یک وسیله برای حفظ و تقویت محیط‌زیست محلی عمل کند. افرادی که در یک جامعه محلی به‌هم پیوسته‌اند، معمولاً به شکل‌گیری ارتباطات عمیق‌تر با محیط‌زیست اطراف خود تمایل بیشتری دارند. این ارتباطات می‌توانند منجر به حفظ منابع طبیعی، مدیریت بهینه آب‌و‌خاک، و پایداری در استفاده از منابع طبیعی شوند.

سوماً، گردشگری روستایی پایدار به‌عنوان یک فرصت برای ایجاد درآمد و اشتغال محلی در نظر گرفته می‌شود و سرمایه اجتماعی می‌تواند در ایجاد و حفظ این فرصت‌ها مؤثر باشد. با ایجاد تعاملات مثبت بین افراد و جوامع محلی با گردشگران، فرصت‌های جدید شغلی ایجاد می‌شود و این امر می‌تواند به ارتقاء سطح زندگی افراد و توسعه اقتصادی محلی کمک کند. در نتیجه، ارتقاء سرمایه اجتماعی می‌تواند به توسعه گردشگری روستایی پایدار و بهره‌وری زیست‌محیطی در طولانی‌مدت کمک کند.

عوامل مختلفی همچون حفظ میراث فرهنگی، ارتقاء سطح زندگی مردم محلی، توسعه اقتصادی متعادل، حفاظت از محیط‌زیست، و ایجاد فرصت‌های اشتغال محلی از مهم‌ترین اهداف مدل‌های مدیریت گردشگری روستایی با رویکرد سرمایه اجتماعی هستند. با ایجاد تعامل بین جوامع محلی و فرآیندهای تصمیم‌گیری، این مدل‌ها به ارتقاء توسعه پایدار و تعادل بین اقتصاد، اجتماع و محیط‌زیست کمک می‌کنند.

در نتیجه، می‌توان گفت که مدل‌های سازمان‌دهی گردشگری روستایی با تأکید بر سرمایه اجتماعی، به‌عنوان یک راهکار مؤثر برای توسعه پایدار و ارتقاء کیفیت زندگی در روستاها عمل می‌کنند. این مدل‌ها با ایجاد همکاری بین نهادهای محلی، دولتی و غیردولتی، می‌توانند بهبود قابل‌توجهی در شرایط اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی روستاها ایجاد کنند و از واکنش‌های منفی گردشگری نیز جلوگیری نمایند.

مدل گردشگری روستایی پایدار با رویکرد سرمایه اجتماعی به منظور توسعه پایدار روستاها و تقویت ارتباطات اجتماعی در آن‌ها طراحی شده است. استفاده از رویکرد سرمایه اجتماعی در مدل گردشگری روستایی پایدار، منجر به تقویت ارتباطات میان اهالی محلی، جوانان و گردشگران می‌شود. این ارتباطات اجتماعی بهبودی را در زندگی روستایی‌ها، افزایش همبستگی اجتماعی و توسعه مشارکتی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به گردشگری روستایی به همراه دارد. علاوه بر این، با توجه به اهمیت سرمایه اجتماعی، اهالی محلی می‌توانند همبستگی و همکاری را در زمینه‌های مختلف مانند حفظ محیط‌زیست، حفظ و ارتقای فرهنگ محلی و توسعه اقتصادی روستا تقویت کنند. در نتیجه، مدل گردشگری روستایی پایدار با رویکرد سرمایه اجتماعی می‌تواند به توسعه پایدار و ارتقای کیفیت زندگی در روستاها کمک کند. براساس نتایج به‌دست‌آمده پیشنهادهای زیر ارائه شده است:

ایجاد فرصت‌های تعامل اجتماعی: با ایجاد فضاها و فرصت‌هایی برای تعامل بین اهالی محلی، جوانان و گردشگران، سرمایه اجتماعی قوی‌تری شکل می‌گیرد. می‌توان از رویدادها، جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و کارگاه‌های مشترک استفاده کرد تا این تعاملات اجتماعی ترویج یابد.

ترویج مشارکت مردمی: با ایجاد فرصت‌های مشارکت مردمی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به گردشگری روستایی، اهالی محلی می‌توانند به شکلی فعال در طرح و برنامه‌ریزی مشارکت کنند. برگزاری جلسات اطلاع‌رسانی، گروه‌های کاری و فرصت‌های مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مهم، سرمایه اجتماعی را تقویت می‌کند.

حمایت از فرهنگ محلی: حفظ و تقویت فرهنگ محلی، هویت روستا و ارتباطات اجتماعی را تقویت می‌کند. با توجه به اینکه گردشگران علاقه‌مند به تجربه فرهنگ و سنت‌های محلی هستند، حمایت از صنایع دستی محلی، رستوران‌ها و هتل‌های محلی و برگزاری فعالیت‌های فرهنگی محلی می‌تواند سرمایه اجتماعی را تقویت کند.

ارتقای آموزش و آگاهی: با ارائه آموزش و آگاهی به اهالی محلی و گردشگران درباره مسائل محیط‌زیست، فرهنگ محلی و ارتباطات اجتماعی، سطح آگاهی جامعه افزایش می‌یابد. این آگاهی می‌تواند به تقویت ارتباطات و تعاملات مثبت بین اهالی محلی و گردشگران کمک کند.

تشویق به همکاری و همبستگی: تشویق اهالی محلی و گردشگران به همکاری و همبستگی در پروژه‌ها و فعالیت‌های مرتبط با گردشگری روستایی، سرمایه اجتماعی را تقویت می‌کند. این همکاری و همبستگی می‌تواند بهبودی در زندگی روستایی‌های روستایی و توسعه پایدار را به همراه داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی:

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Abbasi, S; Mirdamadi, S.M; Omidi Najafabadi, M; & Farajollah Hoseini, S. J. (2022). Designing a Model of Rural Ecotourism Entrepreneurship Development with Qualitative Approach. *Geography and Development*, 20 (66), 131-160. DOI: 10.22111/J10.22111.2022.6716
2. Abdi, F., & Alibaygi, A. (2024). Assessing the agricultural industries based on Passive Defense Indicators in Kermanshah Province. *Regional Planning*, 13(52), 95-116. doi: 10.30495/jzpm.2022.29228.3996.[in persian]
3. Alexander, K, Ramotadima, M. Sanderson, C. (2018). The power of consensus: Developing a community voice in land use planning and tourism development in biodiversity hotspots. *Ecosystem Services*, 3, 1-19. DOI: 10.1016/j.ecoser.2018.02.008.[in persian]
4. Asgari, A; Rezaei, M; & Saraei, M.H. (2022). Identifying the Advantage Factors in Tourism of the Historical Texture of Yazd City with the Approach of Creative Destruction. *Geography and Development*, 20 (66), 283-306.Doi: 10.22111/J10.22111.2022.6727.[in persian]
5. Chenari, H. Qadiri, M. Faraji, H. (2019). Modeling the effective components on the development of agricultural tourism in Masal city. *Human Settlements Planning Studies*, 53, 158-173 .[in persian]
6. Ciolac, R. Adamo, T. Iancu, T. (2019). Agritourism-A Sustainable Development Factor for Improving the 'Health' of Rural Settlements. Case Study Apuseni Mountains Area. *Sustainability*, 11, 1-24. DOI: 10.3390/su11051467
7. Dale, A. Newman, L. (2010). Social Capital: A Necessary and Sufficient Condition for Sustainable Community Development? *Community Development Journal* 42, (1) 1-17

فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه‌ای

دوره ۱۳، شماره ۵۱، پاییز ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپا الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<https://jzpm.marvdasht.iau.ir/>

8. Dimitriadou, E.; Bournaris, T.; Stavrinoudis, T.; Iakovidou, O. (2021). The efficiency score of small accommodation businesses in non-coastal rural areas in Greece. *Sustainability*, 13, 11005. DOI: 10.3390/su131911005
9. Han. (2020). Vacationers in the countryside: Traveling for tranquility? *Tourism Management*, 70, 299-310. DOI: 10.1016/j.tourman.2018.09.001
10. Karampela, S. Andreopoulos, A. Koutsouris, A. (2021). "Agro", "Agri", or "Rural": The Different Viewpoints of Tourism Research Combined with Sustainability and Sustainable Development. *Sustainability*, 13, 9550. DOI: 10.3390/su13179550.
11. Kishi, N.A. (2019). Strategic approach to sustainable tourism development using the a'wot hybrid method: A case study of Zonguldak, Turkey. *Sustainability*, 11, 964. DOI: 10.3390/su11040964
12. Lane, B. Kastenholz, E. & Maria João Carneiro, (2022). Rural Tourism and Sustainability: A Special Issue, Review and Update for the Opening Years of the Twenty-First Century. *Sustainability*, 14(10), 1-15. DOI:10.3390/su14106070
13. Lane, B. Kastenholz, E. (2015). Rural tourism: The evolution of practice and research approaches-towards a new generation concept? *J. Sustain. Tour.* 23, 1133-1156. DOI: 10.1080/09669582.2015.1083997
14. Li, H. (2022). Study on the Development Model of Rural Smart Tourism Based on the Background of Internet of Things. *Explorations in Pattern Recognition and Computer Vision for Industry 4.0*, 3: 1-19. DOI: 10.1155/2022/9688023
15. Liu, J. An, K. Jang, S, (2020). A model of tourists' civilized behaviors: Toward sustainable coastal tourism in China. *Journal of Destination Marketing & Management*, 16: 10-20. DOI: 10.1016/j.jdmm.2020.100437
16. Madani, J. (2022). Investigating the Role of Rural Tourism in the Development of Sustainable Employment of Residents in the Post-Corona Era with a Scenario Approach (Case Study: Sarein County) (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 13(3), 390-407. DOI: 10.22059/jrur.2022.336852.1711.[in persian]
17. McKercher, R. (1993). Some Fundamental Truths about Tourism: Understanding Tourism's Social and Environmental Impacts. *J. Sustain.Tour.* 1, 6-16.
18. Mehdi-pour, M. Amari, T. Pourramzan, A. (2022). Pathology of second homes in rural areas of Lahijan city in the last two decades. *Quarterly Journal of Geography and Environmental Studies*, 11, 69-80.[in persian]
19. Milano, C.; Novelli, M.; Cheer, J.M. (2019). Overtourism and degrowth: A social movements perspective. *J. Sustain. Tour.* 27, 1857-1875. DOI: 10.1080/09669582.2019.1650054
20. Miri, G. Hossein Zahi, A. (2022). Investigating the status of creative tourism components in Chabahar city and its role in sustainable urban development. *Geography and Human Relations*, 4, 30-46 .[in persian]
21. Pato, M.L. Duque, A.S. (2021). Sustainability communication in rural tourism: Website content analysis, in viseu dão lafões region (Portugal). *Sustainability*, 13, 8849. DOI: 10.3390/su13168849
22. Panahande, M., Rashtian, S. M., Goodarzi, M., daei-karimzadeh, S., & Taghipour, F. (2024). An explanation of the concept of tourism competitiveness in the direction of economic development (A case study: Iran). *Regional Planning*, 13(52), 35-50. doi: 10.30495/jzpm.2024.32809.4304.[in persian]
23. Pereyigina, M. Kucukusta, D. Law, R. (2022). Digital business model configurations in the travel industry, *Tourism Management*, 88: 10-23. DOI: 10.1016/j.tourman.2021.104408

24. Ramaano, A. (2021). Tourism policy and environmental impacts in Musina municipality: lessons from a case study of failure. *Tourism policy*, 1, 91-14. DOI: 10.1108/TRC-12-2020-0021
25. Scuttari, A. Ferraretto, V.; Stawinoga, A.E.;Walder, M.(2021). Tourist and viral mobilities intertwined: Clustering COVID-19-driven travel behaviour of rural tourists in south tyrol, Italy. *Sustainability*, 13 (20), 11190. DOI: 10.3390/su132011190
26. Shayan, H. Maududi, M. Ferdowsi, S. (2022). The behavior of tourism supply and demand based on the evolution of the capitalist system, *Tourism Social Studies Quarterly*, 19, 1-28.[in persian]
27. Sidali, K.L. Kastenholz, E.; Bianchi, R. (2015). Food tourism, niche markets and products in rural tourism: Combining the intimacy model and the experience economy as a rural development strategy. *J. Sustain. Tour.* 23, 1179–1197. DOI: 10.1080/09669582.2013.836210
28. Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of qualitative research techniques
29. Stylidis, D. Terzidou, M. (2023). Exploring how perceived tourism impacts evolve over time (2009–2019) in an era of uncertainty: Economic crisis, host-guest interactions, and Airbnb. *J. Sustain. Tour*, 615-638. DOI: 10.1080/09669582.2021.1939707
30. Tabatabaee A., Hasani P., Mortazavy H., Tabatabaieichehr M, (2013). Strategies to enhance Rigour in qualitative research, *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*, 5(3), 663 .[in persian]
31. Wolf, I.D. Stricker, H.K.Hagenloh, G. (2015). Outcome-focused national park experience management: Transforming participants, promoting social well-being, and fostering place attachment. *J. Sustain. Tour.* 23, 358–381. DOI:10.1080/09669582.2014.95996

زودایند ویرایش نشده